

Міністерство освіти і науки України
Київський університет імені Бориса Грінченка

ДИТИНА

Освітня програма для дітей

від **2** до **7** років

Київ – 2016

УДК 373.2(072)

ББК 74я73

Д49

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(лист МОН України № 1/11-16163 від 09.11.2015 р.)

Науковий керівник проекту:

В.О. Огнев'юк, ректор Київського університету імені Бориса Грінченка, доктор філософських наук, професор, академік НАПН України.

Авторський колектив:

Г.В. Беленька, О.Л. Богініч, Н.І. Богданець-Білоskalенко, В.М. Вертугіна, К.І. Волинець, Ю.О. Волинець, Л.В. Гаращенко, Н.М. Голота, О.А. Іваненко, І.І. Карабаєва, А.В. Кишинська, О.В. Коваленко, О.Д. Літіченко, О.В. Лобода, О.О. Літнік, О.В. Мартинчук, М.А. Машовець, Н.І. Мельник, О.А. Половіна, Ю.Ю. Савченко, Н.Б. Сиротич, Г.В. Смольникова, Г.С. Тарасенко, І.Є. Товкач.

Наукове редагування:

Г.В. Беленька, заступник директора з наукової роботи Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, доктор педагогічних наук, професор;

М.А. Машовець, професор кафедри дошкільної освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук, доцент.

Рецензенти:

С.М. Курінна, завідувач кафедри дошкільної освіти факультету дошкільної освіти та практичної психології Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет», доктор педагогічних наук, доцент;

Л.М. Рожкова, методист РНМЦ Деснянського районного у м. Києві управління освіти.

Експертизу здійснили:

Н.В. Гавриш, голова комісії з дошкільної педагогіки і психології Науково-методичної ради з питань освіти МОН України, доктор педагогічних наук, професор;

Л.В. Гладун, директор Національного музею іграшки.

Технічний секретар — І.Ф. Ляшова.

ISBN 978-617-658-016-4

© Г.В. Беленька, О.Л. Богініч, Н.І. Богданець-Білоskalенко
[та ін.], 2016

© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2016

СКЛАД АВТОРСЬКОГО КОЛЕКТИВУ,
ЯКИЙ ПРАЦЮВАВ НАД ПРОГРАМОЮ «ДИТИНА»

Науковий керівник проекту — В.О. Огнев'юк.

Автори розділів та підрозділів:

Вступне слово — В.О. Огнев'юк.

Програма «Дитина» погляд з історії у сьогодення — О.В. Коваленко.

Пояснювальна записка — Г.В. Беленька, О.А. Половіна.

Сім'я і дитячий садок — М.А. Машовець.

Особистість дитини:

Вікові особливості психічного розвитку дітей — І.І. Карабаєва,
Ю.Ю. Савченко, Г.В. Смольникова.

Здоров'я та фізичний розвиток — О.Л. Богиніч, Л.В. Гаращенко.

Мовлення дитини — А.В. Кишинська, І.Є. Товкач.

Дитина в соціумі — М.А. Машовець, О.Д. Літченко.

Гра дитини — О.О. Стаєнна.

Дитина у природному довкіллі — Г.В. Беленька, Г.С. Тарасенко.

Дитина в сенсорно пізнавальному просторі — Н.М. Голота, О.В. Коваленко,
М.А. Машовець, Г.В. Смольникова.

Дитина у світі культури:

Образотворча майстерня — О.А. Половіна.

Музичний калейдоскоп — О.А. Іваненко.

Театральна мозаїка — О.А. Половіна, Н.Б. Сиротич.

Літературна скринька — Н.І. Богданець-Білокаленко.

Діти з особливими освітніми потребами — В.М. Вертугіна, О.В. Мартинчук.

Місточок до школи — К.І. Волинець, Ю.О. Волинець, О.О. Ліннік

Подорожуємо у світ англійської мови — О.В. Лобода, Н.І. Мельник.

Комп'ютерна грамота — А.В. Кишинська.

Шахи — Ю.О. Волинець.

Хореографія — О.А. Іваненко.

За редакцією Г.В. Беленької, М.А. Машовець.

Сподіваємось, що рекомендована Міністерством освіти і науки України Освітня програма «Дитина», як і всі попередні, стане у пригоді широкому загалу педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів, сімейним педагогам (гувернерам), батькам дошкільників, студентам, аспірантам, викладачам та всім, хто опікується освітою дітей дошкільного віку.

Впевнені, що Освітня програма «Дитина» як методичний інструментарій реалізації Базового компонента дошкільної освіти сприятиме продуктивній роботі сучасних дошкільних навчальних закладів, допоможе вам у справі виховання дітей, спонукатиме до творчості.

З повагою
Автори

тер, короткі речення з 2–3 слів; видаляти зайві знаки за допомогою клавіш *Backspace, Delete*; змінювати розмір, колір шрифту.

Дати уявлення про мережу Інтернет, користь і небезпеку, яку вона може нести; ознайомити з правилами безпечної поведінки в Інтернеті. Формувати уявлення про електронну пошту, її ефективність у сучасному суспільстві. Формувати елементарні навички складання електронного листа (колективне складання листа, друкує дорослий); сприяти розвитку умінь спілкування за допомогою сучасних комп'ютерних засобів зв'язку (спільно з дорослим).

Дати уявлення про електронні носії інформації (диск, флешку).

Сприяти розвитку передумов теоретичного мислення під час роботи з комп'ютерними програмами. Активізувати словник дитини термінами «клавіатура», «миша», «монітор», «системний блок», «програма», «диск» тощо.

ШАХИ

Шахи, як любов і музика,
володіють здатністю робити людину щасливою.

З. Тарраш, гросмейстер

ОСВІТНІ ЗАВДАННЯ

- *Пізнавальні*: розширити кругозір, навчити орієнтуватися на площині, порівнювати та узагальнювати, логічно мислити, міркувати.
- *Виховні*: сформувати уважність, посидючість, розвинути волюві якості.
- *Корекційні*: допомагає гіперактивним дітям стати більш спокійними та врівноваженими, вчить зосереджуватись на одному виді діяльності.

ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ

Форми організації роботи з навчання дітей грі у шахи можуть бути різними.

Спеціально організоване навчання: заняття гуртка, екскурсії до шахової студії, бесіди.

Спільна діяльність педагога і дитини: ігрова (сюжетно-рольові, дидактичні, словесні, математичні, інтелектуальні ігри); мовна (казки, вірші, загадки, описові розповіді, порівняння, пояснення, міркування тощо); театралізована (постановка казок, шахових історій, розігрування партій); трудова (виготовлення посібників); інтелектуальна (розв'язання задач, головоломок); спортивна (естафети, шахові поєдинки, турніри, змагання).

Самостійна діяльність дітей: малювання, ліплення, режисерські ігри; ігри з правилами; головоломки, лабіринти, шахи.

Завдання ускладнюються поступово і реалізуються через залучення дітей до різних видів діяльності. Основні завдання: розширити кругозір дітей, ознайомити з історією шахів, правилами гри, збагатити знання дітей щодо основних шахових понять та правил взаємодії з партнером під час гри у шахи, пояснити **шахові терміни: шахівниця, поле, білі, чорні, хід, горизонталь, вертикаль, діагональ, початкове положення**. Вчити думати, запам'ятовувати, порівнювати, узагальнювати, передбачати результати своєї діяльності, орієнтуватися на площині.

Формувати мотивацію дітей до гри у шахи, вміння планувати свою діяльність, контролювати та об'єктивно оцінювати себе, мислити, приймати рішення, не сумувати при невдачах. Розвивати комунікативні, інтелектуальні, творчі здібності: допитливість, фантазію, самостійність, винахідливість. Виховувати морально-естетичні якості: цілеспрямованість, витримку, волю, посидючість, уважність, зібраність, самокритичність, інтерес до шахів. Прищеплювати навички дотримання здорового способу життя та усвідомлення того, що сприятливий фізичний стан майбутнього шахіста — запорука успіху під час змагань.

На початку навчання основним способом передачі нових знань буде читання казок («Малюють у шахи» В.Г. Грішина) та оповідань про історію шахів, перегляд картинок, ознайомлення з правилами гри. Основна форма роботи в гуртку — створення та програвання ігрових ситуацій, у яких дійовими особами виступають шахові фігури, а також щоденна робота, образотворча діяльність (малювання, ліплення, аплікація), самостійна художня діяльність, свята та розваги, робота з батьками.

Ознайомити з правилами гри, **шаховими термінами: шахівниця, поле, білі, чорні, хід, горизонталь, вертикаль, діагональ, початкове положення**. Малювати у зошиті в клітинку шахівницю красиво, охайно, за допомогою лінійки. Обстежити ігрові фігури, ознайомитись з їхніми назвами та загальними характеристиками.

Читати казки: «В Країні Шахових Чудес», «Мудрець», «Чарівна дошка», «Шахівниця», «Перспекти, вулиці і провулки Чарівної дошки», «Вертикаль, горизонталь, діагональ», «Ні кроку назад!», «Ознайомлення з пішаком», «Прямолінійна, безхитрісна фігура», «Ознайомлення з турою», «Ввічливі слони», «Ознайомлення з фігурою слон». Вчити слухати зміст казки, розуміти його, запам'ятовувати головне, зосереджувати увагу та виконувати завдання педагога. Виховувати інтерес до шахів.

Продовжувати виховувати інтерес до шахів. Ознайомити зі змістом казок: «Могутня фігура», «Величний і дужий ферзь», «Стриб, скік і вбік», «Ознайомлення з фігурою кінь», «Хід — основа гри у шахи», «І король жадає бою», «Ознайомлення з головною фігурою — королем», «Шахова скринька», «Як тура схудла», «Рокіровка», «Нотації Чарівної дошки», «Чарівний квадрат».

Ознайомити дітей з назвами шахових фігур та понять: *ферзь, кінь, король, рокіровка*. Закріпити вже знайомі поняття: *шахівниця, поле, білі, чорні, хід, горизонталь, вертикаль, діагональ, початкове положення*. Вчити усвідомлювати і засвоювати правила гри (ходи кожної фігури).

Продовжувати вчити уважно слухати зміст казок, запам'ятовувати головне, зосереджувати увагу, виконувати завдання педагога. Розвивати творчі здібності, цілеспрямованість, зібраність, самостійність, посидючість, гнучкість і логічність мислення.

Читати казки: «Рятівниця-опозиція», «Непереможний», «Чарівний світ комбінацій», «Нічия та її різновиди», «Розв'язки етюд», «Здорові тілом — сильні духом!», «Найпростіші тактичні прийоми», «В гостях добре, а вдома краще», «Головні принципи дебюту», «Дай відповідь, як в казці, сам, без підказки».

Ознайомити дітей з новими поняттями шахової гри: *опозиція, комбінації, нічия, тактичні прийоми, шахова символіка*. Закріпити вже знайомі поняття.

Продовжувати учити дітей усвідомлювати і засвоювати правила гри (ходи кожної фігури). Закріпити навички орієнтування на шаховій дошці, впізнавання і називання шахових фігур.

Учити виявляти винахідливість, терпіння, повагу і толерантність до партнера, позитивно ставитися до успіхів інших дітей, спокійно реагувати на свої невдачі у грі, вміти програвати, прагнути самостійно досягти успіхів.

